

ԲՈՆԻ ՍԵՈԱԿԱՆ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍՈՒՔՅԵԿՏԻ ԱՈԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հանցագործությունն օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ տարրերի ու հատկանիշների միասնությունն է: Այս կանխադրույթը համարվում է քրեական իրավունքի տեսության հիմնաքարերից մեկը և շատ հազվադեպ է վիճարկվում տեսաբանների կողմից: Այս է պատճառը, որ ցանկացած հանցատեսակի կամ դրանց խմբի ուսումնասիրություն՝ միտված այդ հանրավտանգ ոտնձգությունների դեմ պայքարի գործուն մեխանիզմների մշակմանը, ինչպես նաև հանցագործությունների որակման գործընթացի կատարելագործմանը, ենթադրում է այդ հանցատեսակների ինչպես օբյեկտիվ, այնպես էլ սուբյեկտիվ տարրերի և հատկանիշների մանրամասն ուսումնասիրություն: Հանցակազմի պարտադիր տարրերից է հանցագործության սուբյեկտը, որը օժտված է քրեական օրենքով սահմանված մի շարք հատկանիշներով: Այս հատկանիշները կարող են ունենալ պարտադիր կամ ֆակուլտատիվ բնույթ:

«Հանցագործության սուբյեկտը» քրեական իրավունքի գիտության կողմից ուսումնասիրվող հասկացություն է՝ անձ, որը կատարել է քրեական օրենքով արգելված արարք (գործողություն կամ անգործություն) և որի համար ընդունակ է քրեական պատասխանատվություն կրել¹: Քրեական օրենսգրքի հոդված 23-ի համաձայն՝ քրեական պատասխանատվության ենթակա է միայն մեղսունակ ֆիզիկական անձը, որը հանցանք կատարելու պահին հասել է քրեական օրենսգրքով սահմանված տարիքի:

Այսպիսով քրեական օրենքն առանձնացնում է հանցագործության սուբյեկտի

երեք պարտադիր հատկանիշներ՝

- 1) ֆիզիկական անձ լինելը,
- 2) օրենքով սահմանված տարիքի հասած լինելը,
- 3) մեղսունակությունը:

Յա. Մ. Բրայնինը նշում էր, որ հանցագործության սուբյեկտը՝ որպես քրեաիրավական հասկացություն, պետք է օժտված լինի երկու անքակտելի հատկանիշներով՝ մեղսունակությամբ և քրեական պատասխանատվության որոշակի տարիքով²:

Հանցանք կատարած ֆիզիկական անձի՝ որպես հանցագործության սուբյեկտի առաջին հատկանիշը՝ օրենքով սահմանված որոշակի տարիքն է, որին հասնելուց հետո միայն անձը կարող է ենթարկվել քրեական պատասխանատվության:

Ռ. Ի. Միխեևն առաջարկում է հանցագործության սուբյեկտի տարիքը քննարկել երկու առումով՝ նեղ և լայն: Նշվում է, որ նեղ առումով դա օրացուցային ժամանակահատված է, որը տևում է մարդու ծննդից մինչև որևէ կոնկրետ իրադարձության ժամանակագրական պահը, իսկ լայն առումով տարիքը՝ անձի հոգեֆիզիոլոգիական վիճակ է, որն առաջացնում է սոցիալ-հոգեբանական և իրավական բնույթի փոփոխություններ³:

Կարծում եմ, որ այս առումով կարևորվում է տարիքի ընկալումը լայն իմաստով, քանզի կարևոր է ոչ թե օրացուցային տարիքը, այլ այն հոգեֆիզիոլոգիական հատկանիշն ընկալելու և գնահատելու իր վարքագծի հմարավոր հետևանքները, ինչպես նաև այդ հետևանքների համար կրելու պատասխանատվություն, այդ թվում՝

ՀՈՒՆՎԱՐ - ՓԵՏՐՎԱՐ 2019 1 - 2 (235-236)

ԴԱՏԱԿԱՆ
Իշխանություն

քրեական:

Քրեական պատասխանատվության ենթարկելու տարիքի սահմանման անհրաժեշտությունը կապված է անձի կողմից իր վարքագծի բնույթն ու սոցիալական նշանակությունը հասկանալու, իր ցանկությունները և մղումները հասարակական պահանջներին, վարքագծի կանոններին համադրելու և քրեական պատասխանատվության իմաստը համակողմանի ընկալելու ընդունակության հետ: Նման ընդունակությունները ծագում են ոչ թե ծննդյան պահից, այլ զգալիորեն ավելի ուշ՝ մարդու սոցիալական և կենսաբանական զարգացմանը զուգընթաց, երբ ձևավորվում է որոշակի իրավական գիտակցություն: Բնականաբար այդ տարիքին հասնելուց հետո միայն անձը կարող է ենթարկվել քրեական պատասխանատվության⁴:

ՀՀ քրեական օրենսդրությունը սահմանում է այն տարիքը, որը լրանալուց հետո միայն անձը կարող է համարվել հանցագործության սուբյեկտ և ենթարկվել քրեական պատասխանատվության: Ըստ քրեական օրենսգրքի հոդված 24-ի առաջին մասի՝ քրեական պատասխանատվության ենթակա է այն անձը, ում տասնվեց տարին լրացել է նախքան հանցանք կատարելը:

Հոդվածի երկրորդ մասով սահմանվում է, որ այն անձինք, որոնց տասնչորս տարին լրացել է մինչև հանցանքը կատարելը, ենթակա են քրեական պատասխանատվության սպառնալու (104-108-րդ հոդվածներ), դիտավորյալաբար առողջությանը ծանր կամ միջին ծանրության վնաս պատճառելու (112-116-րդ հոդվածներ), մարդուն առևանգելու (131-րդ հոդված), բռնաբարության (138-րդ հոդված), սեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունների (139-րդ հոդված), ավազակության (175-րդ հոդված), գողության (177-րդ հոդված), կողոպուտի (176-րդ հոդված), շորքման (182-րդ հոդված), առանց հափշտակելու նպատակի ավտոմեքենային կամ տրանսպորտային այլ

միջոցին ապօրինաբար տիրանալու (183-րդ հոդված), ծանրացուցիչ հանգամանքներում գույքը դիտավորյալաբար ոչնչացնելու կամ վնասելու (185-րդ հոդվածի երկրորդ և երրորդ մասեր), զենք, ռազմամթերք, պայթուցիկ նյութեր կամ պայթուցիկ սարքեր հափշտակելու կամ շորքելու (238-րդ հոդված), թմրամիջոցներ կամ հոգեմետ (հոգեներգործուն) նյութեր հափշտակելու կամ շորքելու (269-րդ հոդված), տրանսպորտային միջոցները կամ հաղորդակցության ուղիները փչացնելու (246-րդ հոդված), խուլիգանության (258-րդ հոդված) համար:

Ըստ ՀՀ քրեական օրենսդրության՝ բռնի սեռական հանցագործությունների առումով տարիքային սահմանները տարբեր են: Բռնաբարության (հոդված 138) և սեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունների (հոդված 139) կատարման տարիք սահմանված է տասնչորս տարեկանը, մինչդեռ բռնության կամ դրա գործադրման սպառնալիքով զուգորդված անառակաբարո գործողությունների (հոդված 142-ի երկրորդ մաս) կատարման տարիք սահմանված է տասնվեց տարեկանը, չնայած՝ անառակաբարո գործողությունների հանցակազմի հասարակ տեսակի համար որպես տարիք սահմանված է տասնութ տարեկանը:

Օրենսդրի այս մոտեցումը, կարծում են, այնքան էլ հիմնավոր չէ: Դժվար է պնդել, որ միայն չափափաս է ընկալում անառակաբարո գործողությունների էությունը և վտանգավորությունը: Առաջարկում են՝ անառակաբարո գործողությունների հասարակ տեսակի համար ևս, որպես քրեական պատասխանատվության ենթարկելու տարիք, սահմանել տասնվեց տարեկանը, իսկ բռնությանը զուգորդված անառակաբարո գործողությունների համար, որպես քրեական պատասխանատվության ենթարկելու տարիք, սահմանել տասնչորս տարեկանը, քանզի այս արարքի և սեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունների հանրային վտանգավորությունը գրեթե նույնական է, իսկ դրանց

տարբերակման հիմնախնդիրները մինչ այժմ տեսական վեճերի առարկա են հանդիսանում:

Հանցագործությունները, որոնց համար քրեական պատասխանատվությունը սահմանված է տասնչորս տարեկանից, քրեական օրենքում նախատեսվել են հետևյալ չափանիշների համաձայն՝ արարքի հասարակական վտանգավորության ակնհայտությունը, պատժելիությունը, սպա այդ հանցագործությունների վտանգավորությունը, ինչպես նաև ավելի վաղ տարիքում անչափահասների կողմից դրանց էության և բնույթի ընկալման հնարավորությունը: Փաստորեն օրենսդիրն արձանագրում է, որ անձը, տասնչորս տարեկան հասակում (բռնի անառակաբար գործողությունների պարագայում 16) ունակ է գիտակցելու բռնի սեռական հանցագործությունների էությունը և հանրային վտանգավորությունը:

Իրոք, նշված տարիքում անչափահասները մտավոր և հոգեբանական միջին զարգացվածության պարագայում ունակ են գիտակցելու կատարվող բռնի սեռական հանցագործության էությունը, դրա վտանգավորությունը և այն վնասը, որ կարող է պատճառվել տուժողին, այսինքն կարող են համարժեք գնահատել կատարվող արարքի բնույթը⁵:

Հանցագործության սուբյեկտի հաջորդ հատկանիշը մեղսունակությունն է: Ֆիզիկական անձը կարող է մեղավոր ճանաչվել հանցագործության մեջ, ուրեմն և հանցագործության սուբյեկտ համարվել, եթե նա մեղսունակ է, այսինքն օժտված է գիտակցությամբ ու կամքով: Միայն նման անձինք կարող են գիտակցել և ղեկավարել իրենց արարքները: Այդպիսի ընդունակություններից զրկված անձինք, որոնք չեն գիտակցում սեփական վարքագծի վտանգավորությունը կամ եթե գիտակցում են, սակայն չեն կարողանում ղեկավարել իրենց գործողությունները (անգործությունը), անմեղսունակ են ճանաչվում և ենթակա չեն քրեական պատասխանատվության: Նրանց նկատմամբ կարող

են կիրառվել բժշկական բնույթի հարկադրանքի միջոցներ⁶:

Ինչպես նշում էր Ն. Ս. Տազանցը՝ «... հանցագործության սուբյեկտի մեղսունակությունը հանդիսանում է այն ելակետային դրույթը, որով տեսականորեն հիմնավորվում է իրավակարգի դեմ ուղղված ցանկացած ոտնձգության պատժելությունը: Միայն մեղսունակության փաստը հաստատելուց հետո կարող է բարձրացվել անձի մեղավորության հարցը»⁷: Ռ. Ի. Միխենը, քննարկելով մեղսունակության հարցը, առաջարկում է առանձնացնել այն նախադրյալները, որոնք անհրաժեշտ են անձի մեղսունակությունը հաստատելու համար: Դրանք են՝

- 1) անձի հոգեկան առողջությունը,
- 2) անձի կենսավորձը, նրա սոցիալիզացիայի աստիճանը,
- 3) տարիքը, որը հանդիսանում է կապող օղակ հոգեկան առողջության և անձի սոցիալիզացիայի միջև⁸:

Անմեղսունակության հասկացությունը տրված է քրեական օրենսգրքի հոդված 25-ի առաջին մասում. քրեական պատասխանատվության ենթակա չէ այն անձը, որը հանրության համար վտանգավոր արարք կատարելու պահին գտնվել է անմեղսունակության վիճակում, այսինքն՝ բրոնիկ հոգեկան հիվանդության, հոգեկան գործունեության ժամանակավոր խանգարման, տկարամտության կամ հոգեկան այլ հիվանդագին վիճակի հետևանքով չէր կարող գիտակցել իր գործողության (անգործության) վտանգավորությունը կամ ղեկավարել այն:

Քրեաիրավական տեսության մեջ նշվում է, որ անմեղսունակի վտանգավոր վարքագիծը պայմանավորված է ոչ թե նրան շրջապատող միջավայրի որոշակի ազդակների ներգործությամբ, այլ վերջինիս կողմից կոնկրետ իրավիճակի հիվանդագին սուբյեկտիվ մեկնաբանությամբ: Անմեղսունակի մոտ հիվանդության կամ հիվանդագին վիճակի ազդեցության հետևանքով կորսվում է վարքագծի մոդելի ընտրության ունակությունը⁹:

Ա. Մ. Յակովկը նշում էր, որ քրեական իրավունքի տեսանկյունից՝ հանցագործությունը անձի գիտակցված կամքի դրսևորում է: Եթե մնան կամքը բացակայում է (չնայած օբյեկտիվորեն կատարվել է հանրավտանգ արարք), ապա քրեական պատասխանատվության մասին խոսք լինել չի կարող¹⁰:

Այսպիսով՝ բռնի սեռական հանցագործությունների սուբյեկտը հանցանքը կատարելու պահին տասնչորս (բռնի անառակաբարո գործողությունների պարագայում տասնվեց) տարին լրացած մեղսունակ ֆիզիկական անձն է:

Քրեական իրավունքի տեսության մեջ հանցագործության ընդհանուր սուբյեկտից բացի՝ առանձնացվում է նաև հատուկ սուբյեկտը: Սուբյեկտի այս տեսակը պարտադիր հատկանիշներից (ֆիզիկական անձ, մեղսունակություն և քրեական պատասխանատվության ենթարկելու տարիք) բացի՝ բնութագրվում է նաև ոչ պարտադիր հատկանիշներով, որոնք նախատեսված են քրեական օրենսգրքի Հատուկ մասի նորմերով:

Վ. Վ. Ուստինենկոյի կարծիքով՝ հանցագործության հատուկ սուբյեկտն այն անձն է, որը բացի որոշակի տարիքից և մեղսունակությունից օժտված է նաև այլ լրացուցիչ հատկանիշներով, որոնք նախատեսված են քրեական օրենքով և սահմանափակում են այն անձանց շրջանակը, որոնք կարող են ենթարկվել քրեական պատասխանատվության տվյալ հանրավտանգ արարքի կատարման համար¹¹:

Ընդհանուր սուբյեկտի հատկանիշները քրեական օրենսգրքի Հատուկ մասի նորմերի դիսպոզիցիաներում արտացոլված չեն, քանի որ պարտադիր են բոլոր հանցակազմերի համար և որպես սկզբունքային դրույթներ՝ նախատեսված են Ընդհանուր մասում: Սուբյեկտի ոչ պարտադիր հատկանիշները կամ ուղղակի նախատեսված են համապատասխան հանցակազմի դիսպոզիցիայում, կամ սահմանվում են մեկնաբանության

միջոցով: Հանցագործության հատուկ սուբյեկտի հատկանիշները տեսական գրականության մեջ երբեմն անվանվում են ֆակուլտատիվ, քանի որ նախատեսված են ոչ բոլոր հանցակազմերում: Այս հարցը ենթակա է պարզաբանման: Տվյալ հատկանիշները ֆակուլտատիվ են ոչ թե ընդհանրապես հանցակազմի, այլ հանցագործության ընդհանուր սուբյեկտի համար: Կոնկրետ հանցակազմում դրանք խիստ պարտադիր են և չեն կարող դիտվել որպես երկրորդական կամ օժանդակ: Հանցագործության որակման տրամաբանական գործընթացում հաճախ նախապես սահմանվում են հատուկ սուբյեկտի հատկանիշները և ապա միայն՝ տարիքն ու մեղսունակությունը¹²:

Պետք է նշել նաև, որ հանցակազմի դիսպոզիցիայում նախատեսված հատուկ սուբյեկտի հատկանիշները պարտադիր են միայն հանցագործության կատարողի համար: Հանցակիցների (կազմակերպիչ, դրոյիչ, օժանդակող) դերում կարող են հանդես գալ նաև ընդհանուր սուբյեկտները, այսինքն՝ քրեական պատասխանատվության ենթարկել ու տարիքի հասած, ֆիզիկական, մեղսունակ անձինք:

Չնայած քրեականի իրավունքի տեսության մեջ առավել կիրառելի է «հանցագործության հատուկ սուբյեկտ» եզրույթը, սակայն իմ կարծիքով, առավել ճիշտ բնորոշում է տվել Ա. Ի. Ռառոզը, որը կիրառում էր «հանցագործությունը հատուկ կատարողով» ձևակերպումը¹³: Իրականում օրենքով հանցագործության հատուկ սուբյեկտի հատկանիշների առանձնացումը վերաբերում է բացառապես հանագործության կատարողին: Այդ հատկանիշներով չօժտված սուբյեկտը չի կարող կատարել տվյալ հանցագործության օբյեկտիվ կողմը: Այլ հանցակիցները (կազմակերպիչը, դրոյիչը, օժանդակողը) կարող են այդ հատկանիշներով օժտված չլինել, սակայն այդ հանգամանքը չի խանգարի վերջիններիս իրենց հանցավոր դերի կատարման գործընթացում:

Ինչ վերաբերում է բռնաբարության

նը, սպա քրեաիրավական տեսության մեջ նշվում է, որ այս հանցագործության սուբյեկտը հատուկ է, հետևաբար այն օժտված է որոշակի լրացուցիչ հատկանիշներով: Որպես այդպիսի հատկանիշ բռնաբարության պարագայում հանդես է գալիս հանցագործության սուբյեկտի արական սեռը: Հոդված 138-ի դիսպոզիցիայում ուղղակիորեն նշվում է. «Բռնաբարությունը՝տղամարդու սեռական հարաբերությունը կնոջ հետ...»:

Քրեաիրավական գրականության մեջ հաճախ նշվում է, որ բռնաբարության համակատարող կարող է հանդիսանալ նաև իգական սեռի ներկայացուցիչը: Որոշ տեսաբաններ նշում են, որ բռնաբարության օբյեկտիվ կողմը կազմող արարքների շարքում նշվում է ոչ միայն սեռական հարաբերությունը, այլև ֆիզիկական կամ հոգեկան բռնության կիրառումը, որը կարող է կատարվել ինչպես արական, այնպես էլ իգական սեռի ներկայացուցչի կողմից: Հետևաբար կնոջ կողմից կարող է կատարվել բռնաբարության օբյեկտիվ կողմի մի մասը և վերջինս այս պարագայում կհամարվի բռնաբարության համակատարող: Այսպես՝ Բ. Վ. Վոլոժենկինը նշում է, որ իգական սեռի ներկայացուցչին ոչ ինչ չի խանգարում գործադրելու բռնություն կամ սպառնալիք, իսկ այս արարքները կազմում են բռնաբարության օբյեկտիվ կողմի բաղկացուցիչ մասը¹⁴:

Ա. Պ. Կոզլովը հայտնում է համանման դիրք որոշում՝ նշելով, որ բռնաբարության դիսպոզիցիան ունի բարդ կառուցվածք և հանցակազմի օբյեկտիվ կողմը կարող է դրսևորվել մի շարք եղանակներով: Հեղինակը նշում է, որ անօգնական վիճակն օգտագործելով բռնաբարության սուբյեկտ կարող է հանդիսանալ բացառապես արական սեռի ներկայացուցիչը, մինչ դեռ բռնություն գործադրելով կամ դրա գործադրման սպառնալիքով բռնաբարության սուբյեկտ կարող են հանդիսանալ թե՛ արական և թե՛ իգական սեռի ներկայացուցիչները¹⁵:

Տեսության մեջ առկա է նաև հակառակ

մոտեցումը, համաձայն որի՝ բռնաբարության կատարող կարող է հանդիսանալ բացառապես տղամարդը: «Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք» դասագրքի հեղինակները կարծում են, որ բռնաբարության համակատարող կարող է հանդիսանալ միայն 14 տարին լրացած արական սեռի այն ներկայացուցիչը, որն օժտված է կնոջ հետ բնական սեռական հարաբերություն ունենալու ունակությամբ: Ուստի նշված արարքի օբյեկտիվ կողմի մի մասի կատարմանը (բռնության կամ դրա սպառնալիքի գործադրմանը) մասնակցած իգական սեռի ներկայացուցչի կամ զուգավորվելու ունակություն չունեցող անձի (իմպոտենտի) գործողությունները կարող են որակվել միայն որպես ընդհանուր հանցակցություն (օժանդակություն)¹⁶:

Այս տեսակետը, կարծում են, ընդունելի է: Ըստ էության, բռնաբարության օբյեկտիվ կողմի մասին խոսելիս չպետք է անտեսել այն հանգամանքը, որ բուն արարքը դրսևորվում է սեռական հարաբերությամբ, ընդ որում՝ օրենքն ուղղակիորեն նշում է՝ տղամարդու սեռական հարաբերությունը կնոջ հետ: Ինչ վերաբերում է բռնությանը, սպառնալիքին կամ անօգնական վիճակի օգտագործմանը, սպա սրանք հանցագործության կատարման եղանակներն են և չպետք է նույնացվեն օբյեկտիվ կողմի պարտադիր հատկանիշ հանդիսացող արարքի հետ, որը կարող է կատարվել բացառապես արական սեռի ներկայացուցչի կողմից:

Մեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունների սուբյեկտը ևս հատուկ է: Համասեռամոլության դրսևորման պարագայում, որպես կատարող կարող է հանդես գալ տուժողի հետ նույն սեռն ունեցող անձը:

Հանցագործության հատուկ սուբյեկտի առանձնացման չափանիշներից են նաև ժողովրդագրական հատկանիշները, այդ թվում՝տարիքը: Մեքսուալ բնույթի բռնի գործողությունների հանցատեսակի հատուկ սուբյեկտի լրացուցիչ հատ-

կանիչը կապված է տարիքի հետ, որն օրենսդրորեն սահմանված է տասնչորս տարեկանը: Ինչ վերաբերում է բռնությանը գուցորդված անառակաբարո գործողությունների, ապա այս հանցակազմի սուբյեկտն ընդհանուր է՝ տասնվեց տարին լրացած մեղսունակ, ֆիզիկական անձը:

Ամփոփելով վերագրյալը՝ պետք է նշել, որ բռնի սեռական հացնագործությունների սուբյեկտը հանցանքը կատարելու պահին տասնչորս տարին լրացած մեղսունակ ֆիզիկական անձն է, իսկ բռնի անառակաբարո գործողությունների պարագայում՝ տասնվեց տարին լրացած մեղսունակ ֆիզիկական անձը: Այս առումով կարելի է նկատել, որ բռնի անառակաբարո գործողությունների սուբյեկտի սահմանման պարագայում օրենսդիրը դրսևորել է ոչ այնքան արդարացի մոտե-

ցում: Կարծում եմ՝ այս դեպքում ևս որպես հանցագործության սուբյեկտի տարիք պետք է սահմանել տասնչորս տարեկանը:

Բացի դրանից՝ հարկ է նկատել, որ քրեական իրավունքի տեսության մեջ առավել տարածված մոտեցման համաձայն՝ բռնաբարության սուբյեկտ կարող է հանդիսանալ բացառապես արական սեռի ներկայացուցիչը, իսկ իգական սեռի ներկայացուցիչը կամ սեռական հարաբերություն ունենալու ունակությունից զրկված անձի կարող են հանդես գալ բացառապես հանցակցի դերում: Չեմ կիսում այն հեղինակների կարծիքը, որոնք գտնում են, որ բռնաբարության համակատարող կարող է լինել նաև կինը կամ իմպոտենտը, քանզի վերջիններս չեն կարող կատարել բռնաբարության օբյեկտիվ կողմը կազմող բուն արարքը:

ՀՈՒՆՎԱՐ - ՓԵՏՐՎԱՐ 2019 1 - 2 (235-236)

ԴԱՏԱՎԱՍ Իշխանություն

¹ Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք, Ընդհանուր մաս (վեցերորդ հրատարակություն՝ փոփոխություններով և լրացումներով), Ս. Առաքելյան, Ա. Գաբրուզյան, Հ. Խաչիկյան և ուրիշ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 159:

² ՏՄ.: Брайнин Я.М., Уголовная ответственность и её основание в советском уголовном праве, М., 1963, с. 218.

³ ՏՄ.: Михеев Р.И., Проблемы вменяемости, вины и уголовной ответственности (теория и практика): Автореф. дисс... докт. юрид. наук, М., 1995, с. 17

⁴ Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք, ընդհանուր մաս (վեցերորդ հրատարակություն՝ փոփոխություններով և լրացումներով), Ս. Առաքելյան, Ա. Գաբրուզյան, Հ. Խաչիկյան և ուրիշ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 165:

⁵ Аномальное сексуальное поведение./Под ред. А.А. Ткаченко, М., 1997, с. 24.

⁶ Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք, Ընդհանուր մաս (վեցերորդ հրատարակություն՝ փոփոխություններով և լրացումներով), Ս. Առաքելյան, Ա. Գաբրուզյան, Հ. Խաչիկյան և ուրիշ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 169:

⁷ Таганцев Н.С., Русское уголовное право: Часть Общая, Т. 1, М., 1994, с. 144.

⁸ ՏՄ.: Михеев Р.И., Проблема вменяемости и невменяемости в советском уголовном праве. Владивосток, 1983, с. 38-39.

⁹ Назаренко Г.В., Невменяемость, СПб., 2002, с. 21.

¹⁰ Яковлев А.М., Детерминизм и свобода воли // Правоведение, 1976, № 6, с. 64.

¹¹ Устименко В.В., Специальный субъект преступления, Харьков, 1989, с. 10 .

¹² Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք, Ընդհանուր մաս (վեցերորդ հրատարակություն՝ փոփոխություններով և լրացումներով), Ս. Առաքելյան, Ա. Գաբրուզյան, Հ. Խաչիկյան և ուրիշ., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 179:

¹³ ՏՄ.: Рагог А.И., Квалификация преступлений по субъективным признакам, с. 264.

¹⁴ Волженкин Б.В., Некоторые проблемы соучастия в преступлениях, совершаемых специальными субъектами//Уголовное право, 2000, № 1, с. 15.

¹⁵ Козлов А.П., Соучастие: традиции и реальность, СПб., 2001, с. 319-320.

¹⁶ Հայաստանի Հանրապետության քրեական իրավունք, Հատուկ մաս (վեցերորդ հրատարակություն՝ փոփոխություններով և լրացումներով), Երևանիպետ. համալս., Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 234:

RESUME - РЕЗЮМЕ

FEATURES OF THE SUBJECT OF VIOLENT SEXUAL CRIMES

Edgar Karpetyan

PhD Student at the chair of Criminal Law, YSU

The article analyzes some of the problematic issues regarding the characteristics of the subject of violent sexual crimes. In particular, it is noted that the age of criminal responsibility of various violent sexual crimes varies, which does not always adequately reflect the danger and prevalence among juveniles of these crimes. The author proposes to reduce the age of criminal responsibility for violent indecent assaults to 14 years. In addition, some controversial aspects regarding the special subject of violent sexual offenses are considered.

Keywords: *violent sexual crimes, rape, violent sexual acts, violent indecent assaults, age of the subject of violent sexual crimes, special subject of violent sexual crimes.*

ОСОБЕННОСТИ СУБЪЕКТА НАСИЛЬСТВЕННЫХ ПОЛОВЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Эдгар Карапетян

Соискатель кафедры уголовного права ЕГУ

В статье проанализированы некоторые проблемные вопросы, касающиеся особенностей субъекта насильственных половых преступлений. В частности отмечается, что возраст уголовной ответственности за разные насильственные половые преступления различается, что не всегда адекватно отражает опасность и распространенность этих преступлений среди несовершеннолетних. В данной статье предлагается снизить возраст уголовной ответственности за насильственные развратные действия до 14 лет. Кроме того в статье рассматриваются некоторые спорные аспекты, касающиеся специального субъекта насильственных половых преступлений.

Ключевые слова: *насильственные половые преступления, изнасилование, насильственные действия сексуального характера, насильственные развратные действия, возраст субъекта насильственных половых преступлений, специальный субъект насильственных половых преступлений.*

Բանալի բառեր – *բռնի սեռական հանցագործություններ, բռնաբարություն, սեքսուալ բնույթի բռնի գործողություններ, անսեռական արտաբերություններ, բռնի սեռական հանցագործությունների սուբյեկտի տարրեր, բռնի սեռական հանցագործությունների հատուկ սուբյեկտ:*

ՀՈՒՆՎԱՐ - ՓԵՏՐՎԱՐ 2019 1 - 2 (235-236)